

УДК 37.048.4

М. С. Якубовська

Українська академія друкарства

**ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДУ СТУДЕНТА
ЯК ОСНОВА ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ
МАЙБУТНЬОГО ПРОФЕСІОНАЛА-ФАХІВЦЯ
(з досвіду роботи професора О. Я. Красівського)**

На основі аналізу науково-педагогічного доробку професора О. Я. Красівського досліджуються інноваційні підходи використання сутності феномена культури як основи професійного становлення майбутніх фахівців.

Професійна культура, педагогічне середовище, творчі якості, особистість, фахівець

Сучасне суспільство гостро відчуває наслідки світових соціально-політичних та фінансово-економічних кризових явищ. Воно потребує «нової генерації» технічної інтелігенції. Об'єктивна реальність зумовлює суспільні очікування від професійної підготовки студентів технічних університетів, результатом якої повинні стати фахівці з осмисленими світоглядними позиціями, ґрунтовними професійними знаннями, високим рівнем загальної і професійної культури. Професійне становлення майбутніх фахівців відбувається на основі гармонійного формування особистості майбутнього професіонала.

Ключовими питаннями розвитку суспільства у третьому тисячолітті, за переконаннями професора Красівського, стають інтелектуалізація із здатністю до постійних інновацій, соціалізація з пріоритетом якомога повного самовиразу особистостей, оскільки забезпечення оптимальних пропорцій між творчою енергією людини та іншими ресурсами становить основу державницького поступу суспільства.

Сучасна прогресивна політологічна наука, осмислюючи історичний поступ народів, шукає у ньому шляхи самовираження для людської індивідуальності. Характерними у вирішенні цієї проблеми є праці історика, політолога, професора, доктора історичних наук Красівського Ореста Якубовича. У численних працях вченого наскрізною лінією проходить тема про інтелектуальний ресурс суспільства як глибинну основу соціально-економічного прогресу. У процесі формування й економічного функціонування інтелектуального ресурсу, стверджує О. Я. Красівський, використовуються суспільні інформаційні фонди, а в результаті творчої інтелектуальної праці продукується інноваційний ресурс, оскільки для майбутнього професіонала-фахівця, окрім знань,

умінь та навичок, надзвичайно важливим є позитивістське ставлення до виконуваної роботи, тобто мотивація є важливою рушійною силою виробничого процесу.

Однією з основних характеристик рівня професійної діяльності людини є її здатність до творчої діяльності. Аналіз наявних визначень рівня професійної культури майбутнього фахівця дозволяє розглядати виробничу діяльність як спосіб творчої самореалізації, який продукує предметний світ, є носієм ідеалів і гуманістичних цінностей світу духовного, перетворює виробниче середовище відповідно до даних ідеалів і цінностей.

Відповідно до концептуальних положень теорії діяльності, які допомагають проаналізувати творчу, проектну сутність виробничої діяльності, можна дійти висновку про те, що професійна культура ґрунтується на професійній компетентності, яка містить відповідні предметні знання й уміння, пов'язані із застосуванням навчальної діяльності під час вивчення конкретного предмета; а також у сформованості творчих якостей і здібностей особистості, вмінні конструювати власні технологічні підходи до вирішення завдань у динамічно мінливих нестандартних ситуаціях.

У ширшому розумінні, за переконанням Ореста Якубовича, інтелект як ресурс розвитку – це потенційна і реальна здатність нації підтримувати «творчу енергетику» у всіх сферах діяльності – науці, політиці, бізнесі, культурі [4–16], оскільки інтелектуальний потенціал суспільства – це сукупність творчих здібностей індивідів та їх освітньо-кваліфікаційний рівень, які дають змогу, використовуючи інтелектуальні засоби, засвоювати набуті та творити нові знання для ефективного соціально-економічного розвитку країни.

Формування самостійності у майбутній професійній діяльності закладається як у змісті загальноосвітніх дисциплін культурологічного циклу, так і у конкретній трансформації елементів навчально-виховної діяльності, котра б актуалізувала прагнення студентів до одержання нових знань, самовиховання і саморозвитку.

Науковий доробок професора Красівського налічує понад 80 наукових та науково-методичних праць [4–16], які сприяють формуванню особистості сучасного студента – майбутнього фахівця-професіонала.

Орест Якубович у 1977 р. закінчив історичний факультет Івано-Франківського педінституту, працював учителем. Після закінчення у 1985 р. аспірантури Львівського університету працював в Українському поліграфічному інституті (нині Академія друкарства) асистентом, доцентом, завідувачем кафедри історії. З 1995 до 1997 р. навчався у докторантурі Інституту політичних і етнонаціональних досліджень НАН України. З 1997 р. до серпня 2005 р. очолював кафедру політичних наук і філософії Львівського регіонального інституту Національної академії державного управління при Президентові України, з вересня 2005 р. працює на посаді старшого наукового співробітника Інституту політичних і етнонаціональних досліджень НАН України, з вересня 2009 р. – на посаді завідувача кафедри європейської інтеграції і права Львівського регіо-

нального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України.

У дослідженнях О. Я. Красівського [4–16] йдеться про інтелектуальний ресурс суспільства як глибинну основу соціально-економічного прогресу. У статті «Національна еліта: проблеми становлення і розвитку» [9] на конкретному прикладі доводиться, як у процесі формування й економічного функціонування інтелектуального ресурсу використовуються суспільні інформаційні фонди, а внаслідок творчої інтелектуальної праці продукується інноваційний ресурс. У ширшому розумінні інтелект як ресурс розвитку – це потенційна і реальна здатність нації підтримувати «творчу енергетику» у всіх сферах діяльності – науці, політиці, бізнесі, культурі.

У статті «Проблеми польсько-українських відносин у 1917-1920 роках» [10] професор Красівський показує як на формування інтелектуального потенціалу суспільства впливають такі чинники: природні (творчі здібності індивідів, здоров'я населення, демографічна ситуація в країні, стан навколишнього середовища); економічні – макроекономічні (державна демографічна політика, політика зайнятості, стан трудових ресурсів, фінансування сфери науки та освіти, величина національного доходу на душу населення, система соціального захисту, механізм ціноутворення на ринку інтелектуальних продуктів, інноваційна та амортизаційна політика, система оплати праці); інституційні (законодавче регулювання інтелектуальної діяльності, механізм захисту об'єктів інтелектуальної власності).

У дослідженнях Ореста Якубовича [4–16] досліджуються процеси становлення людської і професійної індивідуальності і її роль у формуванні громадянського суспільства. Учений на конкретних прикладах доводить, як особистість, що має три найважливіші психологічні характеристики: стійкість, єдність та активність, трансформується у три головні підструктури: можливості, властивості та скерованості. До можливостей особистості належать рівень розвитку її пізнавальних, емоційно-чуттєвих та вольових психічних процесів, загальні здібності, розвинена пам'ять з усіма її культурними нашаруваннями. Так, на нашу думку, можна зазначити, що у формуванні професійної компетентності представлений когнітивний аспект загальної культури особистості студента, а емоційно-ціннісний аспект відображається в гуманістичному відношенні майбутнього фахівця-професіонала до середовища загальної професійної діяльності. Творчий аспект розвитку особистості майбутнього фахівця виявляється в процесі проектування даного середовища й загальної культури [11–13].

Як стверджує професор Красівський [13] спрямованість особистості виявляє мету, яку ставить перед собою людина, прагнення, мотиви, відповідно до яких вона діє. Мотивами виступають природні та психодуховні потреби, а також переконання людини. Головну роль у процесах формування та розвитку особистості відіграють виховання, навчання та освіта. Оскільки процес розвитку особистості належить до психологічного періоду, а цілеспрямоване формування — до педагогічного, то процес формування ставлення та розвитку

особистості відбувається протягом усього життя людини у різних соціальних інститутах, де вона відіграє різні соціальні ролі: у сім'ї, навчальних закладах, професійних та трудових колективах тощо. З огляду на це, з'являється необхідність звернення до життєвих підвалів, витоків найважливіших понять, зокрема такого глобального і ґрунтового як культура.

Орест Якубович Красівський [4–16] доводить, що процес навчання будується в основному на самостійній пізнавальній діяльності студента. Отже, потрібно створити таке освітнє середовище, яке більшою мірою сприяло б розкриттю творчих здібностей студента. І тут, насамперед, необхідно створити такі умови, коли б потреба культурологічного розвитку студента стала його внутрішньою потребою; оскільки освоєння культури є не лише набутком певної суми знань, а і вміння співвідносити їх із практикою щоденного життя [13]. Культурологічні знання не лише розширюють коло загальних інтересів студента, а й створюють умови для якісного підвищення його професійної підготовки.

За останні десятиріччя відбулися колосальні зміни у світовому культурологічному просторі, змінилося ставлення суспільства до нього. Культура стала ареною боротьби за душу людини, її моральне обличчя. Жодні професійні знання не будуть ефективними, якщо не буде відповідної мотиваційної діяльності на всіх етапах професійної діяльності — як у момент засвоєння знань, так і у процесі їхньої реалізації. Невипадково, одним із найважливіших чинників до великих відкриттів були імпульси, точки відліку, які сконцентрували вольові зусилля людської індивідуальності, їхню здатність до ефективної професійної діяльності [13].

Визначення феномена сучасної культури, її філософських основ є необхідними для осмислення ролі культури у професійній підготовці студентів технічних університетів. У працях О. Я. Красівського подається процес становлення професійної культури майбутніх фахівців як безперервний, складний динамічний процес, що визначається активністю самого вихованця. Тобто основою процесу становлення професійної культури є суб'єктна позиція майбутнього фахівця, особистісна значимість для нього процесу й результатів майбутньої виробничої діяльності, його творча активність у цьому процесі.

Вивчення педагогічного досвіду Ореста Якубовича показує як відбувається реалізація процесу формування професійної культури на основі комплексного підходу до організації навчально-виховного процесу, єдності теоретичної й практичної підготовки й спрямованості на послідовний розвиток усіх компонентів професійної культури. Педагогічна взаємодія в цьому процесі розглядається як поєднання прийомів педагогічної підтримки (активізація, допомога, порада, консультація, співтворчість) з боку викладача, що забезпечує успішність засвоєння знань і вмінь у процесі навчання, дозволяє актуалізувати і розвивати внутрішній потенціал особистості студента. У такому разі студент самовизначається в ціннісно-смысловій сфері, знаходячи особистісний сенс у навчанні, що сприяє підвищенню його професійної й загальної культури.

Ці проблеми є складовою частиною культурологічної підготовки студентів технічних університетів. Сучасному етапові розвитку вітчизняної історико-педагогічної думки характерна динамічна інтеграція знань, у якій перевага надається комплексному, всебічному аналізу об'єктивних історичних явищ, домінантою наукових досліджень стає посилення зв'язків між науками та науковими явищами.

Вивчення науково-педагогічного досвіду професора Красівського [4–16] дає можливість проаналізувати феномен культури як філософського, соціального і педагогічного явища, показати його роль у творенні новітніх педагогічних інновацій. Динамічна природа процесу становлення професійної культури студента розглядається як поетапний перехід з пасивного стану в активний, який відрізняється своїми функціями у вирішенні завдань становлення особистості.

Кожний компонент професійної культури (професійна компетентність, гуманістичне відношення до педагогічного середовища, творчі якості й здібності особистості) на певному етапі наповнюється різним змістом, характеризується розвитком і формуванням системи відносин, особистісних якостей, а також одержанням певної суми знань, виробленням умінь, навичок.

Основні категорії педагогічного досвіду О. Я. Красівського можна визначити так: професор прагне не лише передати студентам суму тих чи інших знань, а вчить здобувати ці знання самостійно, вміти застосовувати їх для розв'язання нових пізнавальних і практичних завдань; сприяє формуванню у здобутті комунікативних навичок, тобто здатності працювати в різноманітних групах; розширити коло спілкування майбутніх фахівців, вчить відстоювати свою точку зору на задану проблему.

З-поміж величезної кількості наукових термінів сучасних гуманітарних наук «культура» належить до фундаментальних, і дійсно важко знайти ще категорію, яка містила б таку велику кількість змістових відтінків і використовувалася б у настільки різних контекстах. Це досить складне і багатогранне явище, яке відображає всі сторони людського буття, тому воно, за переконанням О. Я. Красівського, має стати основою для професійного становлення студента – майбутнього фахівця-професіонала. Його науково-практична діяльність підтверджує думку відомого філософа В. Межуєва, що феномен культури, полягає у творенні особистості людини в усьому багатстві її суспільних зв'язків і відносин [18, с. 67].

Питання формування особистості студента у процесі становлення його професійної кваліфікації тісно пов'язані з формуванням його внутрішньої позиції, а саме з тим, що спрямованість у майбутнє стає основною мотиваційною діяльністю особистості. У працях Ореста Якубовича [4–16] переконливо доводиться, що студенти прагнуть зайняти внутрішню позицію індивідуальності, усвідомити себе членами громадянського суспільства, визначити своє місце у світі, тобто зрозуміти себе й свої можливості поряд із розумінням свого місця й призначення в житті.

Дослідження О. Я. Красівського [13–16], присвячені тлумаченню культури і її ролі у формуванні духовного середовища суспільства, свідчать про постійно збільшуваний інтерес до цього поняття, розуміючи її як специфічний спосіб організації й розвитку людської життєдіяльності, результатом чого є продукти матеріальної та духовної праці, система соціальних норм і установок, духовні цінності, сукупність відношень людей до природи, між собою і до самих себе.

У студентські роки молодь досягає духовної зрілості, яка визначається у виробленні світоглядних принципів, сила яких помножується у поєднанні з професійними знаннями. Професійне самовизначення посилюється засвоєнням особистістю майбутнього фахівця системи загальнолюдських цінностей, цілей, еталонів, норм і стандартів.

У дослідженнях Ореста Якубовича Красівського [4–16] показується, як на даному життєвому етапі у професійному формуванні майбутнього фахівця відбувається становлення самосвідомості – цілісного уявлення про самого себе, самооцінка власної індивідуальності, моральних, вольових і професійних якостей, усвідомлення своєї гідності і недоліків.

Самосвідомість стає основою для самовдосконалення та самовиховання. У майбутнього фахівця формується власний світогляд як цілісна система поглядів, знань, переконань, своєї життєвої філософії, а також з'являється потреба заново й критично осмислити все навколишнє, ствердити свою самостійність і знайти власний сенс життя, любові, щастя і професійного самовизначення. Отже, формування світогляду студента стає основою професійного становлення майбутнього професіонала-фахівця.

1. Вовканич С. Соціогуманістична стратегія інтелектуального забезпечення і інноваційного розвитку / С. Вовканич // Регіональна економіка. — 2004. — №3. — 41–52 с.
2. Економічна енциклопедія — К.: Академія, 2002. — Т.3. — 952 с.
3. Зайцев Ю. К. Соціалізація економіки України та системна трансформація суспільства: методологія і практика: моногр. / Ю. К. Зайцев — К.: КНЕУ, 2002. — 188 с.
4. Красівський О. Я. Галичина в першій чверті ХХ ст.: Проблеми польсько-українських відносин / О. Я. Красівський — Львів, 2000. — 416 с.
5. Красівський О. Я. Східна Галичина і Польща в 1918-1923 рр. Проблеми взаємовідносин / О. Я. Красівський — К.: УАДУ, 1998. — 302 с.
6. Красівський О. Я. За Українську державу і церкву. Громадська та суспільно-політична діяльність Митрополита Андрея Шептицького в 1918-1923 рр. / О. Я. Красівський — Львів: Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича, 1996. — 84 с.
7. Красівський О. Я. Політологія. Історія і теорія політичної науки: курс лекцій — Львів: Кальварія, 2004.
8. Красівський О. Я. Основи політичної науки. Міжнародна політика / О. Я. Красівський — Львів, 1999. — Ч. 4. — 435 с.
9. Красівський О. Національна еліта: проблеми становлення і розвитку: рецензія / О. Красівський // Українські варіанти. — 1999. — №3–4. — С. 145–147.
10. Красівський О. Я. Проблеми польсько-українських відносин у 1917-1920 роках / О. Я. Красівський // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. — 2008. — Вип. 16. — С. 364–369.
11. Красівський О. Я. Політичні процеси і системи: навч. посіб. / О. Я. Красівський — Львів, 2005.
12. Красівський О. Я. Держава та її інститути: навч. посіб. / О. Я. Красівський — Львів, 2005. — 26 с.
13. Красівський О. Громадянське суспільство: навч. посіб. / О. Красівський — Львів, 2006. — 32 с.
14. Красівський О. Політичні партії, суспільно-політичні об'єднання / О. Красівський — Львів, 2006. — 28 с.
15. Красівський О. Політичні еліти і лідери / О. Красівський — Львів, 2007. — 30 с.
16. Красівський О. Національні відносини /

О. Красівський — Львів, 2007. — 24 с. 17. Литвин В. Андрущенко В., Гужій А. Науково-освітній потенціал нації: погляд у XXI ст.: навч. посіб. / В. Литвин, В. Андрущенко, А. Гужій. — К., 2004. — 638 с. 18. Прошак В. В. Вплив освіти та науки на формування інтелектуального потенціалу України / В. В. Прошак //Формування ринкової економіки в Україні: навч. посіб. — Львів: Інтереко, 1999. — 495–500 с. 19. Шовкун І. А. Інтелектуальний ресурс економічного розвитку / І. А. Шовкун // Екон. теорія. — 2007. — №2 — 14–33 с. 20. Червінська Л. До питання використання інтелектуального потенціалу аграрної науки / Л. Червінська, Т. Червінська // Економіка України — 2010. — №8.— 2010. — С. 77–84. 21. Чухно А. А. Науково-технологічний розвиток як об'єкт дослідження еволюційної економічної теорії / А. А. Чухно //Економіка України. — 2008. — №1. — 12–22 с.

**ФОРМИРОВАНИЕ МИРОВОЗЗРЕНИЯ СТУДЕНТА КАК ОСНОВА
ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО СТАНОВЛЕНИЯ БУДУЩЕГО
ПРОФЕССИОНАЛА - СПЕЦИАЛИСТА (на примере опыта работы
профессора О. Я. Красивского)**

На основе анализа научно-педагогического наследия доктора исторических наук, профессора О. Я. Красивского исследуются инновационные подходы использования сущности феномена культуры как основы профессионального становления профессиональной подготовки будущих специалистов ..

**FORMATION OF IDEOLOGY AS A BASIS
FOR STUDENT PROFESSIONAL FORMATION OF FUTURE
PROFESSIONAL SPECIALIST (for example, experience
of professor Orest Krasivsky Jakubowicz)**

Based on the analysis of scientific and pedagogical achievements of Doctor of History , Professor O. J. Krasivsky explore innovative approaches to the use of the phenomenon of culture as the basis for the formation of professional training of future specialists.

Стаття надійшла 21.02.2013